

ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ αἶσθημα τί τῆς σαρκὸς τὰ πάθη ;
Τί πρὸς τὸ δάκρυ τῆς ψυχῆς τὸ δάκρυ τῶν ὀμμάτων
(Φιλ Οἰκονομίδης).

ΥΠΑΡΧΟΥΣΙΝ ἀντικείμενά τινα, τὰ ὅποια καίπερ ἐξασκοῦντα σοβαρὰν ἐπιρροὴν ἐπὶ τε τὴν ἀτομικὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἅμα πρόοδον, ὅμως θεωροῦνται ἀνάξια σχεδὸν προσοχῆς σοβαρῶν ἀνθρώπων καὶ κατώτερα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἐν τῶν ἀντικειμένων τούτων εἶναι αἱ ζημίαι αἱ ἐπερχόμεναι εἰς τὰ ἄτομα καὶ ἐπομένως τὰς κοινωνίας ἐκ τῶν συγκινήσεων καὶ παθήσεων τῆς ψυχῆς.

Καθ' ἡμᾶς ἂν ὑπάρχει σημεῖόν τι μὴ κολακεῦον ποσῶς τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, ἀποδεικνύον μάλιστα ἐν τῷ κοινωνικῷ ἡμῶν τε καὶ τῆς Εὐρώπης ἴσως ἀπάσης ὀργανισμῷ βαθύτατον καὶ σκληρὸν ἅμα τύπον βαρβαρότητος, εἶναι ἡ ὅτε μὲν ἀδιαφορία, ὅτε δὲ ἀτελὴς προσοχή, τὴν ὁποίαν καὶ ἐν τοῖς κοινωνικοῖς αἰσθήμασι καὶ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἅπαντ' αἱ ὥς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῶν συνεπειῶν, αἱ ὅποια: ἐπέρχονται ἐκ τῶν πληγῶν τῆς ψυχῆς.

Μάτην ὀξυδερκεῖς τοῦ δικαίου διδάσκαλοι καὶ εὐγενεῖς τῆς πονούσης ἀνθρωπότητος προστάται, ὥς ὁ Ihering, διατείνονται, ὅτι οὐχὶ μόνον αἱ ὕλικαι ζημίαι εἶναι ἄξια προσοχῆς καὶ προστασίας. Κατὰ τὰς κοινῶς ἐπικρατούσας ἰδέας μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς, μεταξὺ ἐκείνου τοῦ στοιχείου, τὸ ὅποion λέγεται ὕλη καὶ ἐκείνου τοῦ στοιχείου, τὸ ὅποion λέγεται πνεῦμα, ὑπάρχει τοιαύτη ἀπόστασις καὶ τοιοῦτον χάσμα ἀπεραντον, ὥστε οὐδεμίαν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ τὸ μὲν, ἐπὶ τὸ δέ. Ὑποτίθεται ὅτι δύναται ἡ ψυχὴ νὰ ταρασσηται καὶ συγκινήται ἔρμαιον σφοδροτάτων ἠθικῶν καταγίδων χωρὶς ἡ κυανὴ γαλήνη τοῦ ὕλικου κόσμου νὰ συνοφρυοῦται οὐδ' ἐπ'

ἐλάχιστον ὑπὸ τῆς ἐλαφροτέρας ρυτίδος. Ὑποτίθεται ὅτι εἶναι δυνατόν ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χύτρας νὰ βράζῃ καὶ ἀναλύεται οὐσία τις χωρὶς ἢ συνταλαιπωρουμένη καὶ συγκυκωμένη ὕλη νὰ παθαίνεται καὶ ἀλλοιοῦται.

Ἐν πρώτοις ἂν ἐπεκαλούμεθα τὰ συμπεράσματα τῆς νεωτέρας ψυχολογίας, θὰ ἀπεδεικνύετο, ὅτι εἶναι λίαν δυσχερὲς νὰ καθορισθῶσιν ἀκριβῶς τὰ ὅρια τοῦ πνεύματος ἀπὸ τοῦ σώματος, τὰ ὅρια τοῦ ὕλικου ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ ἡθικοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην γινομένων δυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν, ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Λάβωμεν παράδειγμά τι ἐκ τῆς ἀγάπης ὡς γνωστοτέρου θέματος. Κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ἐφ' ὅσον δὲν εἰσῆλθε τις εἰς τὸ Δρομοκαίτειον ἢ δὲν ἠτύχονεν, βεβαίως οὐδὲν ἔπαθεν ἐκ τῆς ἀγάπης του, ὅσῳ σφοδρῶς καὶ ἂν ἠγάπησε καὶ ὅσῳ σκληρῶς ἐν τῇ ἀγάπῃ του εἴτε ρητῶς καὶ ἀποτόμως, ὅπερ σπανιώτερον, εἴτε σιωπηλῶς καὶ βαθμηδόν, ὅπερ συνηθέστερον, ἀλλ' οὐχὶ ὀλιγώτερον ἄδικον καὶ σκληρόν, ἠπατήθη καὶ ἠδικήθη.

Τοιαύτη εἶναι ἡ κοινῶς ἐκφραζομένη πεποίθησις καὶ τοιαύτη ἐπὶ ἀναλόγων θεμάτων εἶναι καὶ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἐπικρατοῦσα ἰδέα, διότι διὰ ζημίας προσελθούσας ἐξ ἡθικῶν λόγων, ἐκτὸς σπανίων περιπτώσεων, οὐδεμίαν ὁ ἀδικηθεὶς δύναται νὰ λάβῃ ἱκανοποίησιν.

Ἐν τούτοις ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας εἶναι τοιαύτη, ὥστε ὅταν ἀφεθῇ ἡ ψυχὴ ἐλευθέρα προλήψεων εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν ἀντιληφθῇ καὶ τὴν ἀναγνωρίσῃ. Ἐν ᾧ κοινῶς πιστεύεται, ὅτι αἱ παθήσεις καὶ δοκιμασίαι αἱ προερχόμεναι ἐξ ἡθικῶν λόγων εἶναι ἀνάξαι σπουδαίας προσοχῆς, ὅμως πλειστάκις κατ' ἰδίαν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ μὴ παρασυρθῇ εἰς ἀναγνώρισιν τῶν ἐκ τοιούτων αἰτιῶν ἐπερχομένων παθήσεων καὶ νὰ μὴ κινηθῇ εἰς οἶκτον καὶ συμπάθειαν πρὸς αὐτά. Καὶ παρασύρεται οὐχὶ βιαζομένη ἢ πλανωμένη, ἀλλ' ἐν πλήρει πεποιθήσει, ὅτι ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος, τὴν ὁδὸν τοῦ ἐλέους, τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης.

Τοιοιουτρόπως οὐχὶ μετὰ δυσχερείας παραδεχόμεθα ὅτι εἰς τὴν εὐτυχῇ ἢ κακοδαίμονα ἐξέλιξιν τῆς ἰδιοφυίας ζωγράφου ἢ γλύπτου ἢ ἄλλου τινὸς καλλιτέχνου μεγάλως συμβάλλεται ἡ ἀγαθὴ ἢ δυστυχὴς ἐπίδρασις εὐτυχοῦς ἢ δυστυ-

χοῦς ἔρωτος. Πάντες εἶναι πρόθυμοι νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι τὸ γλυκὺ ἀγαπωμένον συναικὸς μεδίχμα εἶναι θαλπωρὴ συμπαθῆς προκαλοῦσα τὴν ἐπάνθισιν τῶν ὥραιότερων τοῦ καλλιτέχνου ἰδεῶν. Ποσάκις ἐν ᾧ ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως σκιά ἀπαισία ἀρχίζει νὰ καλύπτῃ τὴν φωτεινὴν διανοίαν, ποσάκις βλέμμα συμπαθὲς ἤρκεσε νὰ καταγαύσῃ τὸν σκυθρωπὸν ὀρίζοντα, ν' ἀποδιώξῃ τὰ μαῦρα καὶ τερατόμορφα νέφη, νὰ ἐπιχύσῃ τὸ ἀρχαῖον σφρίγος εἰς τὴν ψυχὴν, νὰ ἤλεκτρίσῃ τὸν ὀργανισμόν, νὰ θερμάνῃ τὸ βλέμμα διὰ τῆς ἀστραπῆς ἐκείνης, διὰ τῆς ὁποίας ἀνακαλύπτωνται νέαι ὁδοὶ καὶ νέαι μέθοδοι πρὸς πραγμάτωσιν νέων ἰδεωδῶν, πρὸς κατὰκτησιν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀθανασίας ἴσως.

Ἄλλ' ἂν ἡ γλυκεῖα τῆς εὐτυχοῦς ἀγάπης ἀτμόσφαιρα ἀνεγείρῃ τὸ καμπτόμενον φρόνημα καὶ ἐνισχύει τὴν κλονομένην θέλησιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ καλλιτέχνου, εἶναι ἐπίσης προφανὲς ὅτι καὶ ἀντιθέτως αἱ σφοδραὶ συγκινήσεις καὶ δοκιμασίαι ἀτυχοῦς ἀγάπης παράγουσι κατάθλιψιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως καὶ ταπείνωσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ χαρακτῆρος. Ἄν ἡ συμπαθὴς δεξιῶσις ἀρκεῖ πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ ἀμφιβάλλοντος πνεύματος, εἶναι βέβαιον ὅτι ἀδιάφορον βλέμμα ἢ χαλαρὰ χειραψία ἀρκεῖ νὰ συντρίψῃ εἰς ἐρείπια ὅλα τὰ ἐν τῇ διανοίᾳ διαμορφούμενα μετὰ κάλλους καὶ χάριτος σχέδια. Πολλάκις ἡ εὐαίσθητος ψυχὴ πνευματικοῦ ἐργάτου καταπλήσσεται τοσοῦτον ἔστω καὶ ἐκ μικρᾶς ἀπροσεξίας ἀγαπωμένου προσώπου, ὥστε ἡ χαλαροῦται πᾶσα αὐτῆς δρᾶσις, ἡ κινεῖται ἀτάκτως καὶ σπασμωδικῶς, ὡς τυφλὸς ἐν καιρῷ σεισμοῦ, ἐν ἀγωνίᾳ καὶ τρόμῳ δοκιμάζων πάσας τὰς διευθύνσεις, παραπαίων πανταχοῦ καὶ μὴ γνωρίζων ποῦ νὰ καταφύγῃ.

Ἐὰν ταῦτα εἶναι ἀληθῆ, δὲν εἶναι φανερόν ὅτι αἱ ψυχικαὶ δοκιμασίαι ἔχουσιν ἀποτελέσματα σοβαρότατα, ἀποτελέσματα οὐχὶ φαντασιώδη, ἀλλὰ πραγματικὰ ὑλικωτάτης ἐννόας ;

Ἄλλὰ θὰ ἦτο πλάνη νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι τὰ τοιαῦτα σοβαρὰ ἀποτελέσματα ἐπέρχονται μόνον ἐπὶ τῶν καλλιτεχνῶν ἢ ἐπὶ τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὑποτίθεται κοινῶς ὅτι φέρουσιν οὕτως εἰπεῖν, ἐξ ἐπαγγέλματος, δίπλωμα εὐαισθησίας. Ἀληθῶς ἂν παθαίνεται ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ καλοῦ, ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου, δὲν σημαίνει καὶ ὅτι παθαίνεται

σφοδρῶς ἐκ πάσης ἐν γένει ψυχικῆς ἐπιδράσεως. Καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δύναται τις νὰ ᾔηται λίαν εὐχίσθητος χωρὶς ποσῶς νὰ ᾔηται καλλιτέχνης. Ποσάκις ἄνθρωποι μηδεμίαν οὔτε ἐκ τῶν ἀσχολιῶν αὐτῶν, οὔτε καὶ ἐκ τῆς μορφώσεως αὐτῶν ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν παθαίνονται σοβαρῶς ἐκ ψυχικῶν ἐπιδράσεων ! Οἱ ἀναγνόντες τὸν Ἀββᾶν Κωνσταντῖνον τοῦ Ἀλεβὺ ἐνθυμοῦνται ὁποῖαν αὐστηρὰν ὑπέστη ἐπιτίμησιν ὁ Παῦλος, διότι, ἂν καὶ ἄριστος ἀξιωματικὸς, ὑπέπεσεν εἰς χονδροειδῆ σφάλματα διὰ τὸν πρὸς τὴν ἀγνὴν ἀμερικανίδα ἐρωτά του. Ἄν ἐξ ἀτυχίας ἐπετείνετο ἡ τοιαύτη ἀφαίρεσις τοῦ Παύλου, εἶναι φανερὸν ὅτι καὶ ἡ θέσις καὶ τὸ ἀξιωμα ἴσως αὐτοῦ ἐν τῷ στρατῷ θὰ ἐκινδύνευεν. Ὄταν ὁ πνευματικὸς ἐργάτης βλέπῃ καθ' ἐκάστην ἐν τῇ ἐργασίᾳ του οὐχὶ τὸ θέμα, ὅπερ ὀφείλει νὰ μελετήσῃ, ἀλλ' αὐτήν, οὕτως εἰπεῖν, ζω-τανὴν τὴν μορφήν τῆς ἀγαπωμένης γυναικός, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐργασθῇ, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ εἰς χονδροειδῆ σφάλματα ; Καὶ ὅταν τὰ σφάλματα ἐπαναλαμβάνωνται, διότι ἡ ἀγαπῶσα ψυχὴ, θῦμα τυχὸν σκληρᾶς φιλαρεσκείας, ἐξωθεῖται διηνεκῶς εἰς ἀνησυχίαν καὶ ἑξαψιν, δὲν εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ κοινὴ ἐκτίμησις τοῦ μυστικῶς πάσχοντος ἀλλοιοῦται καὶ φθείρεται καὶ καταπίπτει, δυναμένη νὰ μεταστραφῇ μέχρις ἐκμηδενίσεως τοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ; Ποσάκις φιλῆται πολῦτιμοι, φιλῆται ἀποτελοῦσαι σοβαρὰν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν δύναμιν καὶ θεμέλιον ἀσφαλὲς πρὸς δόξαν ἢ πλοῦτον, ἀπωλέσθησαν διὰ παντός, διότι πᾶσα τοῦ ἀγαπῶντος σκέψις καὶ ἐνέργεια ἀπερροφήθη ὑπὲρ τῆς ἀγαπωμένης γυναικός. Ἄν αὕτη δὲν ἐκτιμήσῃ τὴν θυσίαν ταύτην, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ ὄχι μόνον ὅταν δι' ἀπτῶν ἀποδείξεων συμπαθείας ζητεῖ νὰ ἐλκύσῃ, ἀλλὰ καὶ ὅταν διὰ τῶν μυρίων ἐκείνων ἀνεκφράστων καὶ ἀσυλλήπτων τρόπων διεγείρει ἢ ἐνισχύει τὴν συμπάθειαν, ἂν λέγωμεν ἡ οὕτως ἀγαπωμένη δὲν ἐκτιμήσῃ τὴν θυσίαν ταύτην, τίς ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ἀδικηθέντος ; Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ ἐπαισθηταὶ αἱ ἐκ τῶν παθήσεων τῆς ψυχῆς ἐπερχόμεναι ζημίαι. Ἄν δὲν ἀπατώμεθα, ἐν τῇ ἱατρικῇ ἐπιστήμῃ θεωρεῖται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ φοβερωτέρα ἐκ τῶν μεγάλων νόσων τοῦ αἵωνος μας, ἡ γενικὴ παράλυσις, ἡ νόσος ταῦ Donizetti καὶ τοῦ Mauppassant

προέρχεται συνηθέστερον ἐξ ἠθικῆς θλίψεως καὶ ὀδύνης ἐξ ἠθικῶν κόπων παραγνωριζομένων, ἐκ φιλοτιμίας προσβαλλομένης καὶ ἀπογοητεύσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ σκληρὰ διάψευσις προσδοκώμενου ἠθικοῦ ἀγαθοῦ εἶναι μᾶλλον καταστρεπτικὴ ἢ ἡ βάνασός κατάχρησις ὑλικῆς ἀπολαύσεως. Εἶναι, φαίνεται, κατὰρα ἀπηνoῦς εἰμαρμένης νὰ τιμωρῇται σκληρότερον ὁ τανύων ἰσχυρὰ πτερὰ πρὸς τὸν κυανοῦν αἰθέρα, ἐπιδιώκων ἀγνὰς ἡδονὰς ἐξ εὐγενοῦς συγχρωτισμοῦ πρὸς ξανθόκομα χερουβεῖμ, ἢ ὁ κυλιόμενος ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ προσπαθῶν καθ' ἡμέραν νὰ βυθίσῃ βαθύτερον τὸ ρύγχος αὐτοῦ εἰς τὴν ἰλὺν τῶν ἀπολαύσεων.

Ἄραγε ἐσκέφθη τίς ποτε ὁποῖαν δύναται νὰ ἐπισύρῃ εὐθύνην, ὅταν δι' οἰονδήποτε λόγον ἐπῆνεγκε πληγὴν τινα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πλησίον του ; Διότι τὸ κακὸν εἶναι συνηθέστερον ἢ ὅσον μέχρι τοῦδε ἐδηλώσαμεν, διότι ἐν παραδείγματι μόνον ἀνεφέρομεν τὴν ἀγάπην. Καθ' ἐκάστην ὁμως κατὰ τὰς κοινωνικὰς ἡμῶν σχέσεις δι' ὀξέων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἡ μαλακῶν ὑπαινιγμῶν πρὸς οἰκονομικὰς δυσχερείας ἢ ἠθικὰ ἀτυχήματα, ἢ προσβολὰς φιλοτιμίας καὶ ἐγωῖσμοῦ, παριστάμεθα πρὸ ἀληθινοῦ ψυχικοῦ πολέμου καὶ σπαραγμοῦ, ἐξ ὧν αἱ ψυχαί, ἂν ἦσαν πράγματα αἰσθητά, θὰ ἐφαίνοντο ἡμῖν ἐξερχόμεναι πλήρεις μολώπων καὶ πληγῶν καὶ οἰκτρῶς αἰμοσταζουσαι. Συνήθως, ἐπειδὴ τὰ σοβρὰ ἀποτελέσματα τῶν ψυχικῶν ὀδυνῶν ἐπέρχονται βραδέως, πιστεύομεν ὅτι τόσον μόνον ἐβλάψαμεν, ὅσον φαίνεται ἐν τῇ λυπημένῃ μορφῇ τοῦ πληγέντος. Καὶ ἐν τούτοις οὐδ' ἡμεῖς αὐτοί, ἀλλ' ὁ Θεὸς μόνος γινώσκει ὅποια μυστικὰ ἐλατήρια τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν κλονίζονται, ὅποιοι ἀφανεῖς σύνδεσμοι καὶ ἄρμοι τῆς πνευματικῆς μηχανῆς χαλαροῦνται, ὅποιοι ἄγνωστοι παράγοντες ζωῆς καὶ εὐφυίας συνθραύονται, ὅταν αἰχμηρὸν αἰσθανώμεθα εἰσδύον εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, τὸ βέλος ὀδυνηρᾶς ἀναμνήσεως ἢ ὅταν κατάπληκτοι παριστάμεθα πρὸ σκληρᾶς προσδοσίας ἢ πρὸ ἀπροβλέπτου ἀρνήσεως !

Τοιοῦτοτρόπως ἐκ τῆς ἀλλεπαλλήλου ἐπιδράσεως ψυχικῶν συμφορῶν ἔχομεν ἅφ' ἑνὸς μὲν κατάπτωσιν ἠθικῶν δυνάμεων, ἅφ' ἑτέρου δὲ κατερείπωσιν τοῦ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ .

Τίς αἰτία καὶ ποῖον ἔγκλημα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τοσοῦτον γενικὰς καὶ τοσοῦτον ἀνιάτους καταστροφάς ;

Ἀληθῶς εἶναι παράδοξον ὅτι ἀγροῖκος καὶ τραχὺς χωρικός τιμωρεῖται πολλάκις δι' εἰρκτῆς καὶ δεσμῶν εἰς ὑγρὰ καὶ ζοφερά ὑπόγεια, διότι ἐν στιγμῇ ἀγρίας ἐξάψεως, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἀπέκοψε δάκτυλόν τινα βαναύσου χειρόνακτος, οὐδαμῶς δὲ φαίνεται ἐγκληματικὴ ἡ μεμελετημένη καὶ ἐπιτηδεῖα ἐνέργεια γοήσης σειρῆνος, ἡ ὁποία μετὰ φαινομένης ἀπλότητος, ἀλλὰ διὰ βαθυτάτης σοφίας ριπτάζει τὸν βίον τοῦ θύματός της διηνεκῶς ἀπὸ τῆς γλυκυτέρας γαλήνης εἰς τὴν φρικωδεστέραν τρικυμίαν, ὥστε νὰ θραύεται πᾶν ἐλατῆριον ζωῆς καὶ νὰ προκαλῆται βαθμιαία χαλαρότης καὶ ἐκμηδένισις ἴσως πάσης σωματικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτοῦ δράσεως. Καὶ ὅμως τοιαύτη εἶναι ἡ ἐπικρατοῦσα κοινωνικὴ ἀτμόσφαιρα, ὥστε τὰ λατρευτὰ ταῦτα τοῦ Βάαλ εἶδωλα μένουσιν ἐν ἡσυχῇ συνειδηθεὶς ἀτάραχα καὶ ἀναίσθητα πρὸ τοιαύτης ἀνθρωποθυσίας !

Ἀλλὰ τίς ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ ; Ἀγνοοῦμεν. Ὑποδεικνύομεν ἀπλῶς αὐτό. Ἴσως ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος παραχθῇ προσοχὴ τις καὶ φειδῶ περὶ τὴν ἐνέργειαν μέσων τινῶν, τὰ ὅποια θεωροῦνται ὡς ἀβλαβῆ καὶ ἀζήμια καὶ τὰ ὅποια ἐν τούτοις ἀποτελοῦσι κρύφιον μὲν ἀλλ' ἀληθῆ σπαραγμὸν τῆς ἠθικῆς πρὸ πάντων τοῦ ἀνθρώπου προσωπικότητος.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΟΝΤΗΡΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

ΚΑΚΟ μὴ κάνης σύντροφον ἢ φίλο
 Θά φταίῃ' αὐτός, θά βάλουν σένα 'ς τὸ χορό.
 Συχνά μαζὶ μὲ τὸ ξηρὸ τὸ ξύλο
 καίεται καὶ τὸ δένδρον τὸ χλωρὸ,